

HAVEGLÆDER

— tidlig forår 2018 —

Kamp til Hækken

Få et bedre indeklima
med grønne planter

Georginernes
mangfoldige
univers

Forlæng rabarber- sæsonen i din have

Du kan let drive friske sprøde stængler frem til
tidlig høst – og så kan du forlænge høsten med
de nye efterårssorter af rabarber

Indhold

4 April måneds gøremål

Det er igen tid til at komme i haven. Få her et overblik over de planter, der kan plantes eller sås, og dem, der skal gødes, beskæres og høstes.

8 Succes med forspiring

Gode råd til at lykkes med at så selv, inden det bliver "rigtigt forår".

10 Få et bedre indeklima med grønne planter

Du kan opnå en bedre nattesøvn med grønne planter. Du kan forbedre stemningen i stuen og fremme den generelle trivsel på arbejdspladsen, hvis du indretter med de vigtige luftrensende grønne planter.

14 Fænomenale former på bregner

Dyk ned i bregnernes verden og find dine egne favoritter til haven. Bregner er meget nemme planter til haven, og så tyder noget på, at de bliver særdeles populære igen.

16 Kamp til Hækken

Haveglæder er samarbejdspartnere på en helt ny programserie, som sendes hver uge på TV 2. Vi forklarer her, hvad det går ud på, og du møder vært og dommere.

18 Japansk have med romantisk touch

Jonna og Nickolas vil anrette en japansk inspireret have med blomster, og de vil kæmpe for at denne type have bliver mere udbredt.

19 Naturhaven

Katrine og Lilli kerer sig om naturen og vil vise, at det sagtens kan lade sig gøre at indrette en have, hvor naturen sættes først.

20 Den moderne prydhave

Mathias og Rasmus elsker at bygge og lege. De vil vise, at ungdommen sagtens kan indrette en have, der både er med blomster og grønt – uden at virke gammeldags.

21 Familiehaven

Michael og Tina vil med deres familiehave vise, hvordan man kan indrette sig, så der både er plads til børn og voksne.

22 5 gode råd til din vintertrætte græsplæne

Hvornår, hvordan og med hvad?

24 Georginernes mangfoldige univers

Det er nu, du skal tyvstarte forårets georgineknolde, og der er mange spændende sorter at vælge imellem.

28 Forlæng rabarbersæsonen i din have

Sådan driver du rabarber, så du kan høste meget tidligt. Læs også om de nye efterårssorter, der forlænger høsten helt frem til frosten sætter ind.



14



24



16



28

Velkommen til Haveglæder

Magasinet som giver inspiration, viden og løsninger til haven - tilsat et lille drys af noget eventyrligt.

Magasinet Haveglæder starter op på sin tiende sæson, og derfor synes vi også, at det er tid til forandringer. Det grafiske udtryk er blevet lettet, der er mere fokus på aktuelle gøremål, og så har jeg fået denne side til at skrive skæve kommentarer om haven, komme med småfilosofiske overvejelser, og så vil jeg dvæle lidt ved livet i haven. På det allerførste nummer af Haveglæder i 2009, var undertitlen "Nyd din have hele året". Det er stadig aktuelt. For selv om vinteren er der noget af se på og glædes over i haven. Man kan i det gryende forår klippe forsytia-, magnolie- og blodribsgrene ind til drivning.

Erantis og vintergækker kan tages ind - og så er der fuglene. At betragte fuglene på foderbrættet er en af vinterens og forårets store fornøjelser, og det giver et indblik i det hierarki, som hersker i fuglenes univers. En velvalgt mulighed for at lære navnene på de mest almindelige fugle i haven – både for børn og voksne.

Marts måned er måneden, hvor glæden ved haven for alvor bliver vagt igen. Lyset kommer tilbage, og har man et drivhus, kan man alt efter vejret, begynde at så spinat, salat, gulerødder og radiser. Ellers er det bare at starte op i en sydvendt vindueskarm. Marts er også måneden, hvor der er tid til at bladre i havebøger, frøkataloger, og måske planlægge havebesøg sommeren over i ind- eller udland. F.eks. har jeg planlagt, at jeg vil til tage et par dage til Rhododendronschau i Westerstede i Tyskland midt i maj. Det er Europas største rhododendronskue og bestemt et besøg værd.

Da sneen dækkede landet i februar måned hyggede jeg mig med at bladre rundt i bøgerne "Botanik for havefolk" og "Latin for havefolk". De er begge udgivet på forlaget Lindhardt og Ringhof. Man behøver ikke den lille latinprøve, for at glædes ved alle de informationer, der gemmer sig i de latinske navne. Venner jeg har talt med, er dykket ned i Anne Just og Claus Dalby haveuniverser. Der er ingen tvivl om, at de kan skabe haveindrømme hos mange. Så det er bare at følge Walt Disneys statement "If you can dream it, you can do it...".

Det er ikke fordi det er svært at have have – det er fordi det bliver gjort svært at have have. Haven behøver nemlig ikke at være et udstyrsstykke. Haven skal være det sted, man slapper af og kobler fra i. Stedet hvor der leges, hygges, spises – et frirum. Et sted man planter og sår. Nyder farverne og duftene. Trækker de første rabarber. Plukker det første jordbær og løfter kartoffeltoppen for at se, om kartoflerne er blevet store nok til at høste. Ja, og så er der glæden ved at plukke blomster ind til vaserne. For mange mennesker er hverdagen lagt i faste rammer og tempoet er højt. Derfor kan det være befriende med en rammeløs have, der er uformel, og hvor der er plads til at afprøve idéer og plads til lidt ukrudt her og der. Husk på de vise ord fra Peter Plys; "Ukrudt er også blomster, når man lærer dem at kende". Påsken falder relativt tidligt i år, men selv om det skulle blive lidt køligt, er påsken for mange mennesker opstarten på have sæsonen, og det er det også for havecentrene. Derfor har vi pyntet op og gjort dem forårsklare, så kig endelig ind. Vi vil også gerne bede jer om noget andet; at I ser TV anden påskedag kl. 21.00 på TV 2. Der starter et nyt haveprogram op, som sætter haveglæden i fokus. Programmet hedder "Kamp til Hækken", så der er lagt op til, at det bliver underholdende.

Glæd dig til næste nummer af Haveglæder, som du kan hente i dit havecenter eller planteskole fra den 9. maj

God påske.

Per Boisen Andersen,
direktør for brancheforeningen Danske Havecentre



Haveglæder er meget mere end det magasin, du læser nu ...

Det er også WWW.HAVEGLÆDER.DK, hvor du kan blive endnu mere inspireret. Søg på artikler og videoer om emner, du gerne vil vide mere om. Her kan du også finde informationer om tusindvis af planter til haven, terrassen og altankassen. Du kan også melde dig til vores nyhedsbrev, hvor du får aktuelle tips og gode råd til havens gøremål – helt gratis.

Med dette ønsker vi at din Haveglæde vil vokse og dine drømme gå i opfyldelse.

Følg os på



Udgiver www.danskehavecentre.dk

Fotos GAP Photos Ltd, England, Flora Info (PBA), Hortus Advising, Nordisk Film, Colourbox.dk, Fotolia

Tekst Hortusadvising.dk ved Marianne Bachmann Andersen

Layout/tryk Grafisk Produktion Odense, www.gpo.dk

ISSN 2245-8190

ISSN 2245-8204 (online)

Det kan du så...

Dagslængden og lysintensiteten er nu perfekt til at så nye afgrøder i. De små frø vækkes nemt af den fugtige såjord; og snart dukker de spæde spirer op gennem jordskorpen. Der er stadig risiko for nattefrost, så det lykkes bedst inde. Dog

er drivhuset fra april måned ideelt til at starte de mange grøntsagskulturer op i. HUSK at dække de spæde spirer, hvis der meldes om hård frost – enkelte frostgrader får sjældent betydning for planter, der står inde i drivhuset.

forkultivering i drivhus

GRØNTSAGER



AGURKER OG MELONER

(vent til slutningen af april)

Spiretid ca. 7 dage

Optimal spiretemperatur 20-25 grader



MAJS

Spiretid ca. 8 dage

Optimal spiretemperatur

20-30 grader

INDE

INDE

ICEBERG SALAT

Spiretid ca. 8 dage

Optimal spiretemperatur 10-18 grader

PLUKSALAT

Spiretid ca. 8 dage

Optimal spiretemperatur 10-18 grader

KNOLDSSELLERI

Spiretid ca. 18 dage

Optimal spiretemperatur 18-24 grader

BROCCOLI, GLASKÅL, GRØNKÅL, HVIDKÅL, PALMEKÅL, ROSENKÅL og RØDKÅL

Spiretid ca. 7 dage

Optimal spiretemperatur 15-20 grader

TOMAT

Spiretid ca. 7 dage

Optimal spiretemperatur 20-25 grader

SOMMERSQUASH

og GRÆSKAR

Spiretid ca. 8 dage

Optimal spiretemperatur 20-25 grader



så eller plante på friland

GRØNTSAGER



ÆRTER

Spiretid ca. 12 dage

Minimum spiretemperatur

5 grader



FORSPIREDE KARTOFLER

Læggedybde ca. 7 cm

UDE

UDE

BLADBEDER

Spiretid ca. 14 dage

Minimum spiretemperatur 8 grader

SALATMIX

Spiretid ca. 8 dage

Minimum spiretemperatur 8 grader

GULERØDDER

Spiretid ca. 12 dage

Minimum spiretemperatur 5 grader

LØG – sætteløg

Minimum temperatur 5 grader

RØDBEDER

Spiretid ca. 11 dage

Minimum spiretemperatur 5 grader

SPINAT

Spiretid ca. 20 dage

Optimal spiretemperatur 15-25 grader

plante på friland



STAUDER, BUSKE, ROSER, FRUGTBUSKE, RABARBER, TRÆER, SURBUNDSPLANTER, STEDSEGRØNNE

Alle pottegroede planter er gode at plante netop nu, hvor jorden stadig er meget fugtig. Måske er planterne stadig uden blade og top (stauder); men rodaktiviteten er stor, og tidlig plantning belønnes med flotte planter til sommer.



KRYDDERURTER, ARTISKOKKER OG JORDBÆR

Purløg, løvstikke, fransk estragon, timian, oregano, kinesisk purløg, ramsløg og salvie. Vent med at plante rosmarin til varmen er mere stabil. Fik du ikke plantet nye jordbærplanter i efteråret, kan du ved tidlig plantning nå at høste friske jordbær til sommer. Artiskokker skal have lang tid til at udvikle de lækre spiselige blomsterbunde og kan med fordel plantes ud tidligt.

Det skal du gøde...

Valget af gødningstype kan ofte volde kvaler, for der er rigtig mange forskellige produkter at vælge imellem. Nyere forskning viser, at gødskning med handelsgødninger (bl.a. NPK og Kalksalpeter) nedsætter mængden af de naturlige svampe og bakterier i jorden. Fordelen ved at anvende naturgødning er, at det ikke svider planterne, og så frigiver det næring til planterne over en længere pe-

riode. Det er en god måde at mindske udvaskning af kvælstof på.

Alternativt kan man også vælge at tilføre havens bede et tyndt lag jorddække eller kompost. Det øger jordens indhold af gødning og organisk materiale. Komposten er også med til at øge mængden af de naturlige bakterier og svampe, som er så godt for hele havens økosamfund.

Tilfør
naturgød-
ningen 2 - 3
gange



Kom-
post bidra-
ger til havens
biologiske
liv



FRUGTHAVEN

Alle frugtbuske (ribs, stikkelsbær, solbær, jostabær, blåbær, brombær, hindbær) skal gødes allerede i april måned. Frugttræerne dækkes snart med blomster, så de skal også tildeles en portion gødning.

PRYDHAVEN

Slyngplanter som klematis, efeu, vildvin, blåregn, kaprifolie og klatrehortensia tildeles alle gødning denne ene gang om året. Prydbuskene får også et lille drys; og i surbundsbedet skal den almindelige havegødning skiftes ud med surbundsgødningen, så surhedsgraden fortsat er på det rette niveau.

ROSENBEDET

Roserne kan blive fantastisk flotte, hvis du giver planterne lidt ekstra opmærksomhed. I det tidlige forår har planterne rigtig godt af at få en portion god rosenjord dækket omkring sig. Et lag på ca. 2-4 cm er godt. Der er stor forskel på, hvor kraftig komposten er, så overdriv nu ikke. Du kan også anvende rosenjord til den tidlige forårskur. Ro-

serne skal derefter have rosen-gødning hver måned frem til august.

STEDSEGRØNNE PLANTER

Taks, tuja, cypres, laurbærkirsebær, buksbom og andre planter, der ikke smider bladene om vinteren, hører til gruppen af stedsegrønne planter. De skal alle have en portion havegødning både forår og efterår.

HÆKKE

Flotte frodige hække, der efter en klipping står helt skarpe i landskabet er et fantastisk syn. De skal nå at danne et helt nyt lag blade og skud, så hækken skal selvfølgelig også hjælpes med lidt gødning. Især unge hække har brug for at vokse godt til, så her skal du ikke spare på forårsgødningen.

GARTNERTIPS

Gød de nyplantede hække med en mindre mængde gødning 2 - 3 gange det første år.

Det kan du høste ...

MÆLKEBØTTER

Er du frisk på at spise vilde planter, så er de spæde mælkebøtteblade særdeles velsmagende. De er et fint supplement til den grønne salat; og når bøgehækken springer ud, så er der syrligt velsmagende blade også her.



RAMSLØG

Ramsløg er tidligt på færde. Du skal ikke vente for længe, for løgene trækker allerede i maj måned deres næringsstoffer tilbage, og så er ramsløgssæsonen slut.



ROSENKÅL

I køkkenhaven vil du stadig være i stand til at høste sidste års rosenkål.



GRØNKÅL

Har du plantet flerårig grønkål, er de første nye blade på vej, og de smager særdeles delikate.



ASPARGES

Aspargesbedet står også i "klar" position. Sidste års tottede stængler har givet de kødfulde rødder masser af næring til de kommende nye asparges. De gror ganske hurtigt, så du skal se efter dagligt for at få høstet de nye skud i rette tid. Kommer du for sent, vil en ny top udvikles, og det har planten først for alvor brug for til Sankthans.

RABARBER

De allerførste rabarber kan lokkes frem med en glas- eller plastklokke. Rabarber er en af de tidligste grøntsager, som vi ser allermest frem til hvert år.

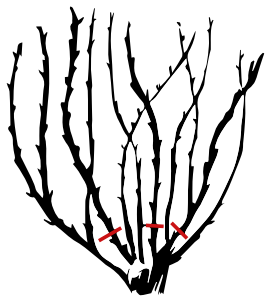
Du kan også prøve at blege de nye skud. Når de lukkes inde i lystætte beholdere, så udvikles stænglerne både hurtigt og bliver meget lange. Flotte ser de næsten selvlysende stængler ud, og de er helt vildt sprøde og lækre. Smagen er nogenlunde den samme, som når stænglerne får lov til at vokse almindeligt frem.



SKVALDERKÅL

De spæde forårsblade af skvalderkål giver den grønne salat et ekstra krydderi, men kan også dampes. Prøv at erstatte retter med spinat med skvalderkål - det smager forbavsende godt.

Det skal du beskære...

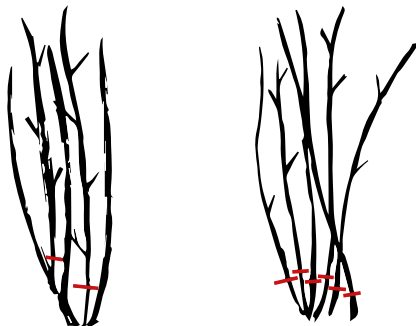


FRUGTBUSKEBESKÆRING

Ribs, solbær, stikkelsbær, jostabær og blåbær kvitterer med store flotte bær, hvis du hvert år fjerner ca. 1/3 af de ældste grene i bunden af busken. Dette skal du kun gøre, hvis dine planter er mere end tre år gamle.

SOMMERHINDBÆR

Fjern kun sidste års frugtbærende skud.



EFTERÅRSHINDBÆR

Klip hele planten ned til ca. 5 cm over jordens overflade.

Græsplænen

Se side 22



STAUDER

Lavendel skal først beskæres, når du kan se, at der er liv i de grågrønne nye skud. Klip ALDRIG så langt ned, at der ikke er friske skud. HUSK at klippe lavendler ned hvert år.

Resten af staudebedet giver næsten sig selv. Riv, klip og fjern med hånden alle de visne dele. Vær forsigtig, for de nye fine skud er sarte og må ikke tage skade af beskæringen. Prydgræsser skal også klippes ned eller rives fri for vissen top.



BUSKE

Udtynding af ca. 1/3 af de ældste grene giver nyt liv til ældre prydbuske i haven. Tidlig forårsbeskæring gavner buske som uægte jasmin, klokkeblomst, potentil og

blærespiræa.

Beskær IKKE de tidlige forårsblomstrende buske som kejserbusken og forsytia.

HUSK at almindelig havehortensia, forsytia, syren og kejserbusk først skal beskæres EFTER de har blomstret.



Hård beskæring



Moderat beskæring



Udtynding af grene

ROSER

Vent med at klippe roserne ned til forsytiabusken blomstrer - så er du sikker på, at foråret er godt på vej.

Hård beskæring (Storblomstrede og bunddækkende roser)

Rosenbusken klippes tilbage, så hver gren er 10 – 15 cm.

Moderat beskæring (Buket, bunddækkende og historiske roser)

Rosenbusken klippes tilbage, så grenene halveres el-

ler står med 20-25 cm lange grene.

Let beskæring (historiske, klatreroser)

Rosen klippes tilbage, så 2/3 af grenenes længde står tilbage.

Udtynding af grene (historiske, klatreroser)

Maksimalt 1/3 af busken fjernes helt ved basis. Tag de ældste grene væk først.





Succes med forspiring



Lyset er vendt tilbage efter en mørk vinter. Dagene er også blevet noget længere, og det begynder at myldre frem med forårets budbringere. Gule og hvide står de som tæpper og lyser op – minder os om, at der er taget hul på et nyt haveår.

Det er svært at vente – timing betaler sig

Potter i vindueskarme og såbakker på badeværelsesgulvets undervarme. Det vrir med alle forberedelserne på denne årstid, for der er mange planter, der allerede kan startes op tidligt på året. Faren ved at komme for tidligt i gang er, at planterne når at blive lange og ranglede, inden vi kan potte dem op og få dem plantet ud i drivhuset eller i havejorden. Det kan derfor godt betale sig at time processen for de planter, som du selv ønsker at så.

Spiretid og temperatur

Der er nogle planter, som har en lang spiretid. Spinat bruger f.eks. 20 dage. Langt de fleste andre planter skal dog kun bruge ca. 1 uge for at starte livsprocesserne; så husk det,

når du står i uge 2 og er parat til at så tomater! Temperaturen har også stor indflydelse på, hvor lang tid tingene tager. Sår du tomater ved 12 grader, tager det meget længere tid, end hvis du sår ved de optimale 20-25 grader. Den angivne spiretid på frøposerne er sat ud fra den temperatur, de forskellige frø spirer mest optimalt ved.



Lys

Har du allerede forsøgt dig med selv at spire frø indenfor, så kender du også til problematikken omkring planternes søgen efter lys. De strækker sig efter at få så meget lys, som overhovedet muligt. Mange semiprofessionelle haveejere har investeret i grolys, som de kan hænge op over deres spirekasser. Det garanterer for "lige" planter, der ikke har lange tynde stængler, men derimod danner kraftige og robuste planter. Har du ikke noget grolys, så skal du hele tiden sørge for, at planterne står ved så meget naturligt lys, som muligt. Vores elpærer har en anden sammensætning af lys, så det hjælper ikke at sætte arkitektlampen op over planterne.

Når planterne er færdige til udplantning

Her kommer det med timingen ind i billedet igen. Hvis du allerede midt i februar er klar til at plante dine flotte forspirede tomatplanter ud i drivhuset, så ender det galt. De uopvarmede drivhuse er først klar til at blive plantet til, når kalenderen nærmer sig maj måned. Årsvariationer skal du tage hensyn til, for nogle forår kan man starte op i april, mens man i andre år kan risikere, at det først er langt hen i maj måned, det er varmt nok. Nattefrosten lurer stadig, så du skal være klar til at rykke ud med dækkemateriale i fald temperaturen falder drastisk. Trækker udplantningstidspunktet ud, så kan du eventuelt potte dine nye planter op i en større potte, så rødderne får mere plads til at udvikle sig på.



Afhærdning

Når du skal flytte planterne ud fra din varme bolig, så bør du tænke over, at de godt kan få et chok. Deres hidtil beskyttede omgivelser med konstant temperatur og indirekte lys fra din vindueskarm er en stor kontrast til det barske liv ude i den fri natur, hvor sollyset nemt kan svide planterne eller en kølig vind gøre det af med dem på mindre end 10 min. Afhærdning er vigtig:

- flyt dine planter en dag, hvor det er overskyet
- flyt dem nænsomt ud i drivhuset, hvor de står i læ
- skal de direkte ud i din have, så find en plads i læ bag en hæk, hvor de kan vænne sig til de nye omgivelser de første dage

- lad planterne stå i nogle dage eller en uges tid, inden du begynder at plante dem i krukker, plantesække eller direkte ud i havejorden

Det skal du bruge til forspiring

- Såjord i god kvalitet. Det skal være såjord, for i denne type jord er der ikke ret meget gødning tilsat. Gødning kan hindre dine frø i at spire
- Frø fra dit havecenter
- Potter, spirekasser eller andre beholdere, der kan holde på jord og vand
- Skilte, så der er styr på, hvad du har sået.

Hvis du ikke lykkes med forspiring...

Så er der råd og forspirede bakker, der kan komme til undsætning. Udvalget af forskellige salater, kål, ærter, bønner, krydderurter, squash og sommerblomster er stigende; og du kan altid finde et stort og bredt udvalg af kvalitetsplanter af tomat, agurk, melon, peber og chili i dit havecenter.



**Få et bedre
indeklima med
grønne planter**

I vores moderne verden støder vi ind i mange forskellige typer af kemiske stoffer, som industrien bruger, når den skal lave materialer til huse, møbler, tøj og en hel masse mere. Forskere har analyseret sig frem til en række af disse stoffer i boligens indeklima, og kemien har højst sandsynlig en negativ indflydelse på vores helbred. For at reducere mængden af stoffer, har forskerne set på muligheden for, at grønne planter kan hjælpe os af med dem. Det viser sig nemlig, at planternes funktion ikke blot er til pryd og pynt – de kan også være nyttige som luftrensere i vores boliger.

Vedbend, *Hedera helix*

- 💧 Holdes jævnt fugtig og må ikke tørre ud
- 🕒 Ved hver tredje vanding
- ⚙️ Både i lys og mere skyggefulde omgivelser, dog ikke i direkte sol
- ① Vedbend er én af de mest almindelige stueplanter, og den stammer fra Europa



SOVEVÆRELSET – bedre nattesøvn



Hængeasparges, *Asparagus densiflorus*

- 💧 Vandes hyppigt, så potteklumpen altid er fugtig
- 🕒 Gødes ved hver anden vanding
- ⚙️ Trives bedst i lys placering, men tåler ikke direkte sollys
- ① Danner op til 1 m lange skud (tåler beskæring). Planten stammer fra Sydafrika

Når planterne vokser, optages luftens kuldioxid og andre giftstoffer i planten, hvorefter de via fotosyntesen omdannes til ilt. Jo større planten er, og jo hurtigere den vokser, des bedre er dens evne til at forbedre indeklimaet.

Guldranke, *Epipremnum pinnatum*

- 💧 Holdes jævnt fugtig hele tiden
- 🕒 Ved hver vanding i anbefalet dosis
- ⚙️ Foretrækker en lys placering, men tåler også skygge. Tåler ikke at stå i direkte sol
- ① Er hjemmehørende i Malaysia og New Guinea – er let at dyrke



STUEN

– skabe rolig stemning i dit hjem



Forskere ved NASA har stadfæstet, at luftrensende planter kan optage disse giftstoffer:

AMMONIAK

Findes i bl.a. vinduesrens, gulvvoks, gødning.

BENZEN

Bruges i plastikfremstilling, findes i tobaksrøg, udstødningssgas, lim og maling.

FORMALDEHYD

Findes bl.a. i papirposer, vokspapir, papirservietter og syntetiske stoffer.

TRICHOLORETYLEN

Findes bl.a. i maling og lak.

XYLEN

Findes bl.a. i gummi, læder, tobaksrøg og udstødningssgas.



Bændelbusk, *Homalocladium platycladum*

- 💧 Hyppigt, men undgå at overvande. Tåler ikke udtørring
- 🕒 Ca. ved hver fjerde vanding
- ⚙️ Har det bedst i lettere skyggede omgivelser
- ① Bændelbusk kommer oprindeligt fra Salomonøerne



Ficus ginseng, *Ficus microcarpa*

- 💧 Holdes jævnt fugtig, men tåler også mild udtørring
- 🕒 Ved hver tredje vanding
- ⚙️ Både under skyggede og mere lyse omgivelser. Dog ikke i direkte sollys
- ① En meget tolerant stueplante, der oprindeligt stammer fra det sydlige Kina



Kongebegonie, *Begonia rex*

- 💧 Holdes jævnt fugtig hele tiden
- 🕒 Ved hver fjerde vanding
- ⚙️ Bedst i lys placering, men tåler ikke direkte sollys
- ① Planten kommer oprindeligt fra Assam, og der findes mange sorter med forskellige bladfarver og -tegninger.



Væddeløber, *Chlorophytum comosum*

- 💧 Holdes jævnt fugtig, tåler dog mild udtørring, men ikke overvanding
- 🪴 Ved hver tredje vanding
- ⚙️ Tåler skygge fra nordvendt vindue, men foretrækker lys placering. Dog ikke i direkte sol
- ① Stammer fra Sydafrika og får op til 40 cm lange blade



Fugleredebregne, *Asplenium nicus*

- 💧 Holdes jævnt fugtig hele tiden. Undlad at vande direkte i rosetten
- 🪴 Ved hver fjerde vanding
- ⚙️ Trives bedst i mindre lys og i skygge
- ① Er en epifyt, der stammer fra det sydøstlige Asien.

Andre gode luftrensende grønne planter

- Stuebirk, *Ficus benjamina*
- Guldpalme
- Orkidé, *dendrobium*
- Dracæna, *Dracaena*
- Bregne, *Nephrolepis oblitterata*
- Paradistræ, *Crassula ovata*
- Svigermors skarpe tunge, *Sansevieria trifasciata*
- Hjerterfilodendron, *Philodendron domesticum*



Fredslilje, *Spathiphyllum*

- 💧 Vandes hyppigt, så potteklumpen altid er fugtig
- 🪴 Ved hver tredje eller fjerde vanding
- ⚙️ Kræver ikke meget lys, men blomsterne udvikles bedst ved høj lysintensitet
- ① De mørkegrønne blade bliver op mod 30 - 70 cm lange - afhængigt af sortvalg, og planten udvikler fine hvide blomsterkolber. Stammer oprindeligt fra Colombia og Venezuela

KONTORET - fremme medarbejdernes generelle trivsel og sundhed



Det er heldigvis nemt at finde flotte og skønne grønne planter til boligen. De danske gartnere er altid på dupperne med nye, nemme og smukke planter, der passer ind rigtig mange steder i dit hjem.



Zoom ind på
bregnerne, for de
giver os så meget igen.
Bregner er nogle af de
nemmeste planter til haven;
og selvom bregnerne går for
at være de blomsterløse
stauder, så byder de på et
væld af bladformer og
-farver

FÆNOMENALE former på bregner



DE KAN MEGET MERE

Ud over at være praktiske prydplanter i haven, så har bregnerne en hel masse mere at byde på. Smukt er det, når de "ruller sig ud" hvert forår – og det er forskelligt om de ruller den ene, eller den anden vej. Et helt sammenkrøllet bregneblad er virkelig guf for fotografer, og det vidner diverse sociale medier da også om. Bregnebladenes opbygning er vidt forskellig fra sort til sort. Nog-

le har majestætiske store vifteformede blade, mens andre har en bredere og mindre struktureret form. Andre bregner er meget små og passer ind andre steder i haven.

Voksested

Bregners naturlige voksested er i skovbunden og på enge. For at få succes med bregner i din have, skal du blande lidt god spagnum i din havejord, hvis den er meget ler- eller sandholdig. Alle bregner trives i halvskygge, en del klarer sig også fint i dyb skygge, mens det kun er enkelte bregner, der vokser godt i fuld sol. Alle bregner fungerer rigtig godt som bunddækkende planter.



9 gode bregner til din have alle i skygge eller halvskygge

1 Mangeløv, *Dryopteris felix-mas*
80 cm høj. Trives også i fuld sol

2 Engelsød, *Polypodium vulgare*
Vintergrøn, 30 cm høj. Trives også i fuld sol

3 Fjerbregne, *Athyrium nip. 'Metallicum'*
Sølvgrønne blade, 50 cm høj

4 Hjortetungebregne *Asplenium scolopendrium*
Vintergrøn, 25 cm høj

5 Kambregne, *Blechnum*
Vintergrøn, 15-30 cm høj, Sorten 'Spicant' trives også i fuld sol

6 Kongebregne, *Osmunda regalis*
Stor 150 cm høj flot bregne

7 Strudsvingebregne, *Matteuccia struthiopteris*
Stor 100 cm høj og iøjnefaldende bregne

8 Mosbregne, *Polystichum setiferum 'Proliferum'*
Vintergrøn, 40 cm høj

9 Rødslørbregne, *Dryopteris erythrosora*
60 cm høj med orangerøde bladfarver



Planteriget

I planteriget tilhører bregner det, som vi kalder for karplanter. Deres måde at formere sig på er meget anderledes end hos de fleste andre planter. De danner nemlig sporer på bladenes overflade, og de skal igennem en hel del faser, før de kan blive til nye planter. Bregnerne ind-

deles herefter i ordener. Bregnerne er kendetegnet ved at have små eller store fint fjersnitdelte blade, der udgår fra samme sted – rodhalsen. Nogle bregner visner helt ned hvert efterår, mens andre er bedre til at være grønne hele året.



OM PROGRAMMERNE

- De fire par dystyr mod hinanden gennem seks udsendelser
- De får alle et areal på 320 m² med et 13 m² stort drivhus
- De fire par bestemmer selv, hvor drivhuset skal placeres
- De skal løse fem bundne opgaver + et mesterværk
- Startbeløbet er 120.000 kr., som skal bruges ligeværdigt på planter og på andet tilbehør til haven
- Efter hver runde vinder én af haverne 10.000 kr. ekstra til at lave have for (i alt fem gange)
- Igennem programmerne skal parrene løse mindre opgaver
- Efter sidste runde, hvor mesterværket vises frem, skal de to dommere hver især give haverne point fra 4 – 1
- Efter sidste runde inviteres 100 haveinteresserede publikummer til at gennemgå haverne, og de afgiver ligeledes deres stemme
- Dommernes to og publikums ene stemme er afgørende for, hvem der vinder Kamp til Hækken og gevinsten på 200.000 kr.

Kamp til Hækken

Det er med stor glæde, at vi kan fortælle dig, at der snart sker noget spændende i dit TV. HAVEGLÆDER er samarbejdspartnere på den nye programserie om fire pars bud på hver deres nye have. Du får her en kort introduktion til Kamp til Hækken; og du har her på de næste sider mulighed for at lære deltagerne lidt bedre at kende. Glæd dig til de seks programmer - det første sendes d. 2. april kl. 21:00 på TV 2 og TV 2 PLAY.



Foto: Lotta Lemche

Læs om de fire par og deres haver på de næste sider

IDÉ, UDFØRELSE OG FUNKTION

Når haveparrene går i gang med at løse de bundne opgaver i deres haver, så gælder det om at løse opgaven ud fra den idé, de har planlagt. Der lægges vægt på måden opgaven er løst på, og så selvfølgelig om den virker.

Begge dommere kommer til at komplementere hinanden rigtig godt. De vil diskutere fagligheden bag de fire pars udførelse af opgaverne, som jo skal holdes op mod hinanden; men ikke mindst vurderes enkeltvis ud fra de forskellige udtryk, som parrene ønsker at vise. Begge dommere arbejder dagligt professionelt med anlæg og vedligeholdelse af have- og parkanlæg. De glæder sig til at være med til at udfylde den faglige del af haveprogrammet. Ikke kun for at holde stramt på deres fag, men fordi en have, der lykkes, altid vil give den største haveglæde for dem, der skal leve i og med den.



Foto: Lotta Lemche

PROGRAMVÆRT

Felix Smith er TV-vært på Kamp til Hækken og skal føre de fire hold og dommerne gennem alle udsendelserne. Felix Smith er selv meget glad for sin have, men satser på at guld-kornene skal komme fra dommerne. Han er en erfaren TV-vært på TV 2 og er kendt for sit gode humør og charmerende måde at formidle andres kunnen og laden på.



Foto: Lotta Lemche

DE TO DOMMERE

Anne Stausholm

Landskabsarkitekt og indehaver af Anne Stausholm Landskabsarkitekter. Hun glæder sig til at være dommer i Kamp til Hækken for på den måde at formidle sit fag. "Jeg regner med at kunne bidrage til, at deltagerne holder fokus på deres idé, og at de selvfølgelig udfører de enkelte opgaver, så det også på længere sigt vil fungere i deres have", udtaler Anne. Hun har stor erfaring med idéoplæg, udførelse og funktionalitet i sit arbejde som landskabsarkitekt. Hun håber på, at hun kan bidrage med netop denne erfaring og indsigt.

Hun er meget spændt på at se al begejstringen fra de fire hold udmønte sig i flotte, idérige og funktionelle haver. "Underholdningsværdien skal selvfølgelig være en del af programmerne, men mon ikke der opstår en ganske fin balance mellem faglighed og show", siger Anne.

Tom Knudsen

Chefgartner i Tivolis haver gennem de sidste 14 år. Han har været fagkonsulent i Kolonihaveforbundet i næsten 28 år; og med erfaring som dommer på TV 2 Fri programmerne "Årets dejligste Have" i 2013 og 2014, er Tom Knudsen et naturligt valg til det nye program. Han glæder sig til at følge de fire pars udvikling gennem de opgaver, som de skal løse hen over sommeren. "Det bliver spændende at se, hvor meget de hver især vokser i takt med opgaverne, og vi kommer til at arbejde tæt sammen over en længere periode", forklarer Tom, der slet ikke har det svært med opgaven, for bedømmelsen går udelukkende på det faglige. Han håber, at deltagerne er tro mod dem selv og deres idéer, og ikke anlægger deres have for andres skyld. For hos Tom giver det point, hvis man er tro mod sig selv. Derudover håber Tom, at haveparrene vil gøre meget ud af at vælge de rigtige planter til de rette plantesteder, for kun dermed vil haver generelt fungere i årene fremover.



Japansk have med romantisk touch

Balance og asymmetri

I en japansk have skal stierne bugte sig, for lige linjer hører ikke hjemme her. Der skal være en balance i de forskellige planter, sten, broer, vand og byggelementer for at kunne give det rigtige udtryk. Man skal hele tiden sørge for, at der ikke opstår symmetri. Har man en slank plante, skal man derfor ikke plante en tilsvarende slank plante lige overfor. Her skal der eksempelvis stå en bred plante. Denne asymmetri er med til at skabe den ro i haverummet, der er så kendetegnende ved japanske haver.

man ikke sådan lige flytter rundt på", forklarer Nickolas, der skal i gang med at måle op og grave grundformen af haven ud. Når haven står færdig, bliver det spændende at se, om den lever op til parrets forventninger om at skabe en stor have på et forholdsvis lille areal. Haven skal kunne "holde på tankerne" og samtidig være så åben, at sindet og tankerne kan få frit løb, når man løfter blikket.

Børnevenlig have

Der er ikke mange, som vil anbefale en japansk inspireret have til familien med fire børn. Det er ikke desto mindre det antal børn, som parret har, og børnene har alle fire deres liv i haven. "Vi er altid ude i haven, når vejret tillader det. Børnene er naturligvis med os, og det er altså ikke noget problem at lære børn regler for, hvor man kan og må det ene og det andet", fastslår Jonna. Samværet i haven med praktiske gøremål og masser af leg er en naturlig del af familiens fritid.

Jonna og Nickolas har store ambitioner med deres japanske have. De vil rigtig gerne bruge denne anledning til at indvie alle i deres måde at dyrke haven på. Det behøver nemlig ikke være en uoverskuelig opgave at passe en have, og en færdiganlagt japansk have passer næsten sig selv.

Japansk havestil er lig med balance, asymmetri, perspektiv og alder

De vigtigste elementer i en japansk have er planter, sten og vand. En japansk have lykkes, når man oplever en afstressende og rolig stemning i haven. Jonna og Nickolas er selv to travle forældre, som netop bruger deres 2000 m² store have til at stresses af i. "Det er jo ikke det nemmeste tema, vi har kastet os over, for en japansk have virker ikke særlig godt, hvis den er helt ny", forklarer Nickolas, der godt ved, hvad han skal bruge sine kræfter på, for at få det rigtige udtryk frem. Og det er ikke ro og fordybelse – nærmere knoklearbejde med jord og store sten.

Perspektiv

Perspektiv i en have kan forstås som dybde. En japansk have er kendetegnet ved, at der plantes så lidt, at hullerne mellem planterne skaber dybde. "Alle kan få glæde af et mindre areal i haven, hvor der er tænkt over den måde, man har plantet på, så dybden opstår", påpeger Jonna og Nickolas. Arbejdet med sådan en lille have er så berigende; og når den travle hverdag er ved at tage livet af én, så kan sindet komme på restitution i den japanske have. Her er det fint at meditere, og man får nemt ladet alle batterier op, så man igen kan yde sit bedste som menneske.

Planen

Helt fra starten er det vigtigt at tænke alle havens elementer ind i arealet. På Egeskov Slot er jordarealet fastsat på forhånd, og nu gælder det om at få alle de elementer, som konkurrencen også indeholder, tegnet ind i haven. "Vi kan jo ikke sådan lige ændre på bedene, for i haven vil der være faste elementer af store sten og bakket terræn, som

Inspireres af hinanden

Jonna og Nickolas henter det meste af deres inspiration hos hinanden. Deres forskellighed og samhørighed afspejles på smukkeste vis i deres plan for haven. Balancen og harmonien opstår, når Nickolas store interesse for japansk havestil tilsættes Jonnas kærlighed til smukke planter og især blomster. Jonna og Nickolas glæder sig til at opbygge haven og ikke mindst til at være en udfordrende part i konkurrencen om at vinde Kamp til Hækken.



Naturhaven

– slip konventionerne og favn naturen i din have!

Haverevolution

Lilli og Katrine har kendt hinanden i mange år. De er begge uddannede biologer, og naturen er deres store lidenskab. De har meldt sig som deltagere i konkurrencen Kamp til Hækken for at bevise, at man godt kan anlægge en have uden den traditionelle græsplæne og de traditionelle blomsterbede. Blomsterbede er velkomne, men vælg så pæne blomster der samtidig er insektvenlige. De ønsker at demonstrere, hvordan en have sagtens kan være rar at være i – også selvom den ser rodet ud. Der er tale om en mindre haverevolution, for de kantklippede græsplæner hører slet ikke hjemme i Lilli og Katrines have. Det viser sig faktisk, at hvis vi halverede arealet af græsplæner i Danmark, så ville naturen vokse med et område, der svarer til hele Langeland.

...”Hvem bestemmer om nogle planter er ukrudt?”

Det spørger Lilli og Katrine om. For dem synes mange af vores flotte blomster til haven at være ukrudt, for de gavner ikke naturen i haven, så hvorfor plante dem? Den almindelige prydhave er god for de mest almindelige og generelle dyr og insekter; men de mere sjældne kræver en større diversitet og langt mere natur for at kunne trives. Forskere har fundet frem til et scoresystem,

der giver planterne høje eller lave karakterer, når det gælder deres gavnlige virkning på de mere sjældne insekter. ”Sommerfuglebusken er jo god nok, men det er altså kun de mest almindelige sommerfugle, der tiltrækkes. Hvis der ikke er brændenælde i en have, er det svært for rigtig mange sommerfugle at sikre de næste generationer, for det er her, æglægningen for mange arters vedkommende sker”, forklarer Lilli og Katrine.

Budskabet

Det meste af det ganske danske land er drevet som kultur. Landmændene pløjer og høster relativ kort tid efter deres afgrøder, skovbrugene rydder skovbunden og fjerner gammelt træ, og haverne holdes fine og rene for ukrudt. Lilli og Katrine ønsker at gøre op med tanken om, at naturen kun findes i naturreservater langt væk fra byerne, hvor de fleste mennesker bor. De vil gerne gøre deres til, at naturen flytter med ind i altankassen, i kolonihaven og selvfølgelig i de mange haver landet over.

To naturglade piger

Lilli bor på en naturgrund og nyder fritiden sammen med sin lille datter. Katrine overtog for tre år siden en trimmet kolonihave på 400

m², som hun har arbejdet hårdt for at omdanne til naturhave med vilde blomsterbede, græslandskaber, vandhul, krat, kvasbunker og stensætninger. Begge piger anvender deres biologiske baggrund i deres civile job. Sammen har de været med til at udgive bogen ”Naturhaven”, hvortil biolog Lars Brøndum også har bidraget. Da deres uddannelse og job består i at formidle naturen, så var det meget nærliggende at melde sig som deltager. Erfaringer fra egne projekter samt tilblivelsen af bogen har klædt pigerne på til sammen at anlægge naturhaven.

En spændende proces

Lilli og Katrine glæder sig til konkurrencens mange udfordringer, der uden tvivl vil opstå, når to lidt ”små” kvinder må i gang med diverse redskaber for at omdanne 320 m² landbrugsjord til naturhave. De skal i den proces også lave et vandhul til naturens mange insekter, tudser, vandplanter etc., og det, ved de godt, kræver en stor indsats for at få det til at lykkes.

Lokationen på Egeskov Slot på Fyn er lidt langt væk fra Norddjurs og Aarhus, men de har virkelig blod på tanden og glæder sig til at vise hele Danmark, at det sagtens kan lade sig gøre at anlægge natur, så det øger biodiversiteten uden at gå på kompromis med havens øvrige funktioner.





Den moderne prydhave

Socialt islæt

"Haven må meget gerne fyldes med masser af gæster, og der skal være plads til både at nyde god mad og spille spil", understreger Rasmus og Mathias. Deres have er ikke kun deres – den må meget gerne glæde alle andre også. Lykken er, at kunne dække et langt bord til mange gæster og bruge ekstra lang tid på at lave god mad med masser af friske krydderurter fra haven. Glæden ved at dyrke egne afgrøder er stor, og det er praktisk med så mange hjemmelavede grøntsager og frugt, når køkkenet også er flyttet ud i haven.

Forskellige haverum

En have har mange funktioner. Drivhuset med mulighed for at dyrke mere varme-krævende planter og grøntsager, urtehaven, køkkenhaven og udekøkkenet. "Det er helt sikkert områder i haven, som vi ikke vil undvære", siger Rasmus og Mathias, der vil opbygge højbede i deres nye have. Et andet vigtigt haverum er der, hvor man kan hygge sig og spille havespil. "Det er vigtigt at lege – også selvom man er blevet voksen!", påpeger de to unge mænd, der jo for længst er blevet voksne, men helt bevidst holder fast i flere af barndommens udviklende elementer. Nysgerrighed, kreativitet og at eksperimentere er vigtige nøgleord.

Få haven til at syne af mere

De er begge meget visuelle og er godt klar over, at den flade mark omgivet af ligusterhæk og græs bliver en udfordring at få til at ligne en rigtig have. Derfor har de meget fokus på at få haven op i højden. Denne tredje dimension er også vigtig, når havens rum skal markeres, så der bliver plads til det hele. "Det er jo en form for maggitering at

lave en have med det hele på så lille et areal – det er nærmest som et indkog med meget stor kraft", forklarer Mathias.

Kenzofarver og magi

Mathias og Rasmus har planer om at give den fuld gas i deres have. Der må gerne være dramatik og fuld kraft på indtrykkene. Hvor andre tænker enkelhed og nordisk stil, så vil de to ungersvende forsøge at omforme '80'ernes kenzofarver til et magisk tæppe af farver og former. Det hele skal krydres med finurlige udformninger og løsninger på alt lige fra opbinding til planteskilte. Farvetemaet i haven skal afspejle det maskuline versus det feminine. De lilla/blå farver skal op imod pink/lime udfordret af enkelte orange blomster. De arbejder bevidst med komplementærfarver, der "larmer og stritter" meget mere, end tone-i-tone ville gøre. De synes begge, at haven skal være fyldt helt ud som et væg-til-væg tæppe, der ikke levner plads til pauser. Planter skal der være en masse af, for det er langt lettere at holde en have, der er plantet til, end én, hvor man hele tiden skal ud med græsslåmaskine og lugejern.

Sikre haven i mange år

Rasmus og Mathias vil gerne vise, at man kan anlægge en have, der år efter år kræver et minimum af nye planter. Derfor skal de fleste blomster og planter være flerårige stauder, buske og træer. For at få blomster nok, skal der suppleres med få enårige, som man så skal plante nye af hvert år. De glæder sig begge til at komme i gang med transformationen, og ikke mindst konkurrencen, som de vil gøre deres bedste for at vinde.

Invitation

Rasmus og Mathias' have skal invitere til fest og leg, når den står færdig om ca. fire måneder. Den skal være farvestrålende og fyldt med alternative løsninger på de elementer, som haven skal bestå af. Det unge par er vant til at arbejde med en idé inde i hovedet, og så udfører de den sammen. De glæder sig helt vildt til at nå i mål med haven, som skal deles op i forskellige haverum for at få så mange elementer med som muligt.

Som nat og dag

Som par er Rasmus og Mathias som nat og dag. Rasmus synes som udgangspunkt, at haven er sur pligt, og han kan ikke li' at få jord under neglene. Mathias er haveinteresset med gode haveoplevelser fra sin opvækst. Begge elsker de at opholde sig udenfor – Mathias afstresser med praktiske gøremål i kolonihaven, mens Rasmus "ser på" og nyder ikke at lave noget. De er begge meget kreative og interesserer sig for indretning og design af såvel have som hjem.



Familiehaven for børn og voksne



Næsten nybegyndere

Tina og Michael bor med deres lille søn Noah på bare fire år i en almindelig villa med 800 m² have. Her øver de sig i at lave have. Med få midler er haven blevet indrettet, så der er plads til børn, men mindst lige så vigtigt – til de voksne. "Vores have er nok meget privat, og vi har primært taget hensyn til os selv", vedgår Tina, der beskriver deres have som lidt for praktisk, og med for få blomster. Det kunne hun godt tænke sig at lave om på. Hele familien elsker at være udenfor, når vejret tillader det. Omkring huset er der hele tre terrasser, som nemt forlænger dagligstuen, for efter et par måneder i vinterens mørke, får familien hurtigt brug for mere luft og bedre plads.

Tydelig arbejdsfordeling

Det er meget tydeligt, at Tina hurtigt får en idé, som hun så får researchet på og forbedret. Først sent i fasen kommer Michael ind i projektet, for han er ret god til at udføre opgaverne. Det var da også Tina, der meldte parret til konkurrencen om at lave Kamp til Hækken på Egeskov Slot. Udover de vellykkede terrasser og Noahs gamle robåd (Noahs ark), som er veludførte projekter på hjemadressen, så har parret faktisk renoveret og genplantet et langt skyggebed. Med den erfaring i baghånden, så turde Tina godt tilmelde dem.

Kender godt til planteverdenen

Tina er barn af blomstergrossister og elsker haver – især når de er opdelt i forskellige rum. "Der har altid været blomster i min barndom, så det er helt nærliggende for mig at forsøge at dyrke dem selv", forklarer Tina. Selve haverummet betyder meget for hele familien. "En moderne familie har en begrænset mængde fritid, som helst skal bruges bedst muligt med samvær og tid til detaljerne, og det er haven altså genial til. Væk med al elektronik og slip fantasien og sanserne løs". Michael er også vokset op med en have i barndomshjemmet, men udover boldspil, foregik de fleste udelege i den nærliggende skov.

Familiehave med plads til børn og voksne

Børnerummet i den nye have skal emme af elementer, der vækker sanserne. Noahs have skal være en rigtig fin sansehave, hvor man kan føle, smage, lytte og se de mange farver på blomsterne. Her skal man kunne plukke frugter og blomster, men også slå kolbøtter og gå på line.

I den voksne have skal der være plads til total afslapning og tosomhed, så kærligheden mellem mor og far får masser af plads. Et haverum med ro og selvforkælelse. En anden vigtig del af haven er selvfølgelig drivhuset, der både skal tjene som opholdssted og der, hvor man kan dyrke tomater og agurker. De glæder sig til at sidde i ly for

regnbygen og komme hinanden rigtig meget ved.

Årstidernes skiften

Parret har tænkt meget over de forskellige årstider, som familiehaven skal kunne rumme. Det spæde forår med blomster og planter i udspring, sommerens mange flotte blomster, bær og frugter, efterårets flotte løvfarver og plantestrukturen vinteren over.

Mange valg at træffe

Med minimal erfaring udi havedyrkning, er der mange ting, der skal tages stilling til, når haven på Egeskov Slot skal planlægges. Parret har planer om at placere drivhuset centralt i haven. De forestiller sig, at netop drivhuset kan blive et godt udgangspunkt for de øvrige haverum.

Inspirationen kan man finde på Pinterest, hvor man kan søge på spændende løsninger. Dernæst har deres research ledt dem til www.haveglæder.dk og i de trykte magasiner, kan de godt se mange muligheder. De vil helt klart benytte sig af hjælp fra gartneren i havecentret, for her kan man se og føle planterne – i modsætning til internettet. De glæder sig helt vildt til at lære de andre par at kende og til at skabe deres familiehave helt fra bunden. De er begge stærke konkurrencemennesker, så de er klar til at gøre deres allerbedste for at vinde Kamp til Hækken.



Når græsplænen starter sin nye tilvækst hvert forår, så er en investering i tid og gødning givet godt ud for resten af sæsonen. Du kan læse her, hvordan du gør græsset fint igen.

5 gode råd

til din vintertrætte græsplæne



1 Vent til der er synlig nyvækst

Efter en lang vinter er græsset meget sårbart, så du skal have masser af tålmodighed med din visne vinterskadede plæne, inden du griber ud efter haveredskaber og -maskiner. Hvornår det rette tidspunkt er, afhænger mere af vejret, end af kalenderen. Hold øje med bunden i din plæne – når den begynder at blive fast og fyldt med nye grønne skud, så er det tid til aktion; og et godt bud er fra midten af april og frem mod starten af maj måned.

HUSK

at din plæne skal være tre år gammel, inden du begynder at vertikalskære

HUSK

at det skal være relativt tørt, når du kører med en vertikalskærer



2 Vertikalskærer

Luft din plæne med en vertikalskærer, der kan lejes eller købes med eller uden motor. Den motordrevne er meget effektiv og nem at anvende, mens der skal lidt flere kræfter til, når man vil i gang med den uden motor. Vertikalskæreren har knive, der går ned i plænen og åbner, så at sige, plænen op, så der kan komme lys og luft til rødderne. På en velholdt plæne skal skæredybden være 3 mm, mens en mindre jævn plæne skal skæres i en dybde på 5 mm.

For de fleste plæner skal der kun skæres i den ene retning, men har du områder, hvor græsset er i stærk konkurrence med mos, er det en god idé at behandle i begge retninger. Du kan vertikalskære både forår og efterår.

3 Pause

Når du har plaget og skåret din plæne i tusinde stykker, så skal du rive al det løse græs og mos væk fra plænen. Tilbage står en ret pjevset plæne, der har brug for at komme sig. Græsrødderne er skåret over, og nu kommer perioden, hvor det tilbageblevne græs skal dele sig og danne en tæt plæne. Det kræver tid og masser af ro. Boldspil og anden færdsel på plænen er forbudt i en uges tid efter behandlingen.



4 Eftersåning og gødskning

Er din plæne mere bar, end du bryder dig om, er det nu, du kan efterså med ca. 3 kg frø pr. 100 m². Har du mulighed for at tromle plænen efter såningen, får du det bedste resultat. Tromlen sørger nemlig for, at græsfrøene får god kontakt med jorden og derved spirer optimalt. Måske er det kun i pletter, at det er nødvendigt at efterså. Vand forsigtigt efter såning.

Gødning i det tidlige forår er altafgørende for at få en flot og tæt græsplæne uden alt for meget mos. Det er græsset, der har glæde af gødningen, og når græsset gror godt, så kommer der næsten intet mos i plænen. I dit havecenter kan du vælge mellem flere forskellige typer af gødning til din græsplæne. Alle indeholder de masser af kvælstof, som er vigtig for et godt resultat. Spørg din gartner om forskellene og beslut dig for en gødningsstrategi.



5 Klip din plæne jævnligt

Hver gang du klipper din plæne, sender du signal til græsset om at danne nye sideskud, og din plæne bliver derfor tættere. Undlader du at klippe din plæne, vil den hurtigt få så lange strå, at den lægger sig ned og ødelægger græsplanterne under sig. Når du gøder lidt, men tit, så vil din plæne fremstå mørkegrøn uden at vokse helt vildt. Mange samler gødningen, så de kun gøder én gang hvert forår, og så oplever de, at græsset gror helt vildt og skal klippes hele tiden.

Der er stor forskel på, hvordan maskinerne klipper græsset, men langt de fleste maskiner med bioklip gør arbejdet så godt, at det ikke er nødvendigt at opsamle afklippet. Får du ikke klippet plænen jævnligt, vil det være nødvendigt at opsamle afklippet, så det ikke ligger tilbage i "kager" og hindrer græsset i at vokse.



HUSK

at fortsætte med at klippe din græsplæne til temperaturen igen er under 8 grader, for her standser græsset sin vækst

Vejledende gødskning af græsplæner

Antal kg pr. 100 m² plæne

Tidspunkt	Naturgødning	Kunstgødning
Primo april	3 kg	2 kg
Midt maj	3 kg	2 kg
Primo juli		2 kg
Primo august	3 kg	
Primo september		2 kg

NB Vokser din græsplæne på meget sandet jord, skal du nedsætte kunstgødningen til 1,3 kg pr. gødskning og lægge en ekstra gødskning ind i foråret (5 gange i alt). Vil du anvende naturgødning, så nedsæt mængden til 2 kg pr. gødskning og gød også primo juni (4 gange i alt).



Planlæg dit georginebed, så dine blomsterbuketter stråler i lige de farver og ikke mindst former, som du allerbedst kan lide.

Georginernes mangfoldige univers

Udbuddet er kæmpestort, og der er med garanti noget for enhver smag

Sådan gør du – læg rodstykkerne i fugtig spagnum

Når du har hjembragt poserne med de farvestrålende billedetiketter og tilhørende knolde, så kan du så småt starte genoplivningen af de sovende rodstykker. Georginerne er høstet og opbevaret forsvarligt vinteren over, og kan nu give dig masser af blomsterglæde hele sommeren og sent hen i efteråret. Rodstykket har små biøjne, som du nemt kan vække ved at lægge dem i lidt fugtig spagnum. Du skal endelig ikke starte genoplivningen ved stuetemperatur, blot nøjes med ca. 10 – 12 grader C. Har du et drivhus, vil de nemt kunne være her. Langsomt starter rodstykkerne deres nye rødder, og samtidig begynder de grønne skud at bryde frem af den sovende rod. Husk at vende rodstykket, så toppen vender op og rodstykkerne ned. Når de lune forårsdage i maj måned kalder på udplantning, så løft forsigtigt knoldene ud af pletter eller kasser, og lad spagnum følge med i plantehullet. Undlad at plante for dybt – knoldene skal akkurat lige dækkes af jord.



Vend rodstykket, så toppen vender op



Georginerne er plantet i genbrugspotter med frisk spagnum



Her vokser georginer bedst

Lysforhold

Full sol er det bedste for georginer. Står de placeret, så der er lidt skygge i løbet af dagen, går det også an.

Jordforhold

Georginer er udstyret med underjordiske knolde, som ikke må stå alt for fugtigt, men heller ikke for tørt. De må hverken risikere at rådne eller tørre ud. Jorden skal derfor være dejlig porøs, så overskydende vand kan dræne væk.

Georginer i krukker skal pottes i god kvalitets-spagnum, og der skal være et drænlag i bunden af krukken.

Vand og gødning

I tørre perioder er det vigtigt at vande planterne – især indtil de selv har fået godt fat, og rod-

nettet selv kan finde vand i jorden. Georginer i krukker skal vandes meget ofte, for her er vandkapaciteten begrænset. Gød gerne dine georginer let med naturgødning, når de er ca. ½ m høje.

Opbinding

De fleste georginer bliver omkring 1 m høje eller lidt mere. Blomsterhovederne er tunge og vil risikere at presse hele stænglen ned, så den knækker. Bind derfor en løs snor rundt om planterne, så de ikke ødelægges.

GARTNERTIPS

Knib georginerne, når de er ca. 30 cm høje. Knibning betyder at standse topskuddet ved at klippe det af - eller knibe det af med fingrene. Når topskuddet standses, vil planten lave flere sideskud og dermed flere blomster til dig.

De dekorative

Lilla knopper, mørklilla 10 cm stor blomst med lyslilla overside. 90 cm.



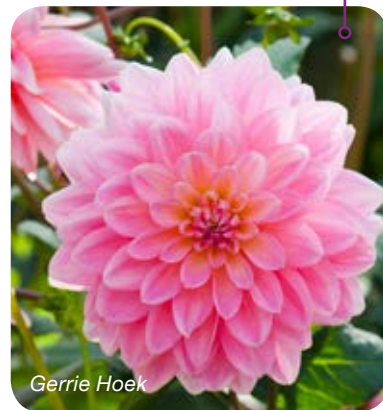
Creme de Cassis

Intens bordeauxfarvet fyldt blomst. 100 cm høj.



Arabian Night

Lysende lyserøde fyldte blomster. 110 cm høj.



Gerrie Hoek

Dyb rosafarvede åkandeformede 10-15 cm store blomster. 100 cm høj.



Onesta

Meget populær og særdeles smuk hvid blomst med lilla rand. 100 cm høj.



Eveline

Rødorange smukke og særprægede blomster. 110 cm høj.



Firepot

De kaktuslignende



Kennerland

Strålende solgule 15 – 20 cm
store blomster. 110 cm høj



'Nuit d'été'

Dybt mørkerøde store
blomster. 100 cm høj.



Purple Gem

Lysende mørkrosa til lilla 15 cm
store blomster. 100 cm høj.

Dinnerplate



Lilac Time

Blålilla meget smukke 15-20 cm
store blomster med mørke
stængler. 120 cm høj.



Lavender Perfection

Lyse lavendelfarvede op til 20 cm
store blomster. 110 cm høj.



Café au Lait

Beige-hvid stor fyldt blomst på
22 cm i diameter. 100 cm høj.



Kelvin Foodlight

Solskinsgule op til 25 cm
store blomster. 90 cm høj.



Otto's Thrill

Laksefarvede op til 22 cm
store blomster. 110 cm høj.

De pomponformede



Bantling

Lysende og intens orange farve på de 7 cm store blomster. 90 cm høj.



Peter

Cerisefarvede blomster med lysere midte. 100 cm høj.



Snowflake

Næsten rent hvide blomster, der er 5 cm store. 80 cm høj.



Stolze von Berlin

7 cm store rosafarvede blomster. 90 cm høj.



Wizard of Oz

Sart rosafarvede 9 cm store blomster. 80 cm høj.

De anemoneformede



Blue Bayou

Anemoneformet lysende rosalilla blomst med mørk midte. Blomsterne er 7 cm i diameter. 90 cm høj.



Pink Isa

Runde hvide blomster med rosalilla kanter. Kompakt sort, der kun bliver 60 cm.

Ball & Border





Forlæng rabarber-sæsonen i din have

Når du tyvstarter rabarberbedet med minidrivhuse om foråret og planter de nye efterårssorter, kan du høste friske rabarber 10 måneder om året.

Sådan tyvstarter du dine rabarber

Hver vinter forsvinder rabarbertoppen helt. Tilbage ligger en meget hård knold i jordoverfladen. Knolden bruger rabarberplanten som energidepot frem til foråret, når knolden vågner op.

Det er temperaturen og mængden af lys, der indikerer, hvornår den vågner; og den proces kan du peppe op ved at dække med lysgennemtrængelige "klokker" eller et lille drivhus. Efter kort tid vil du se, hvordan bladene folder sig ud, og stænglerne strækker sig. Har du mod på at prøve at drive rabarber, så prøv også at sætte lys-

tætte terrakotta "klokker" over knoldene. Så vil du hurtigt få nogle anderledes stængler, som er helt sprøde og i de vildeste farver. Når stænglerne når toppen af klokken, kan du fjerne den, høste ca. 1/3 af stænglerne og lade planten vokse videre under normale vejrforhold.

p.s. da rabarber er en kuldekrævende plante, som kræver hvile, må du ikke starte drivningen, før den har stået i kulde i mindst to måneder.

De nye efterårssorter af rabarber

Vi er så heldige, at der er dukket nye sorter af rabarber op til vores haver – nye sorter, der kan udvide høsten af de lækreste stængler til langt hen på efteråret.

'Livingstone' har en mild rabarbersmag, producerer rødgrønne stilke og udmærker sig ved at have et lavt oxalsyreindhold. Du kan høste både forår og efterår. 'Apple Delight' har en middel rabarbersmag, producerer grønne stilke og har et mellemhøjt oxalsyreindhold. Du kan høste både forår og efterår.

Fjern blomsterstandene

Det er vigtigt for rabarberplanterne, at de ikke bruger en masse energi på at





blomstre. Hvert år sætter planterne enkelte lodrette kraftige blomsterstængler, som du skal klippe af. De er utroligt flotte, så fyld en stor vase med vand og nyd dem længe.

Oxalsyre og smag/farve

Hvis man indtager for store mængder af oxalsyre, hæmmes optagelsen af kalk i kroppen. Syren kan neutraliseres af nonoxal, som er et kemisk produkt (calciumklorid), men oxalsyre er ikke skadelig, hvis den indtages i små mængder.

De unge rabarberstilke har det laveste oxalsyreindhold. Oxalsyren påvirker ikke smagen, det er der en anden syre, der gør: æblesyre. Er æblesyreindholdet meget højt (>22%), så bliver rabarbersmagen meget skarp. Den appetitvækkende flotte røde farve skyldes antocyaniner, og de har ingen indflydelse på aroma, smag eller modenhed.

Vidste du, at rabarber frit kan indtages af diabetikere - da sukkerindholdet kun er på 5 mg pr. 100 g og derfor ikke medfører stigning af blodsukkeret?

I denne tabel kan du se, hvilke egenskaber de enkelte sorter har

	Navn	Oxalsyre*	Æblesyre**	Smag	Rødfarvning***
Tidlige	Timberley Early	middel	24	mild	10
	Victoria	middel	19	god	19
Middeltidlige	Elmblitz	lav	30	svag	Grøn-røde stilke
	Elmsfeuer	middel	20	god	86
	Red Champagne	middel	-	mild	Rød stilk
Sene	Canadian Red	højt	19	svag	60
	Holsteiner Blut	højt	-	god	Rød stilk/lavt
	Svendborg vinrabarber	middel	20	god	126
	Spangsbjerg	middel	27	meget god	mellemrøde
Forår/efterår	Livingstone	lav	-	mild	Rødlige

*Oxalsyre vandopløselig

**Æblesyre i % af tørvægt

***Antocyaniner målt i mg/kg (jo højere tallet er, jo mere rød er den)

OPSKRIFTER

Rabarber er lig med syre, og det gælder om at finde ingredienser, der kompletterer denne syre. Vanilje, stjerneanis, appelsinskal, jordbær, kokos, mandel, hvid chokolade, mynte, fennikel, enebær og ingefær er alle sammen spændende smage, som passer godt sammen med de syrlige rabarber, der selvfølgelig skal tilføres sukker, før de kan indtages.



RABARBER SMOOTHIE

200 g rabarber skåret i skiver koges i ½ dl vand og 80 g sukker

Køles ned og tilsættes:
200 g jordbær eller hindbær (frosne),
korn fra en vaniljestang og 3–4 dl
yoghurt

DEN BEDSTE RABARBER-KOKOS TÆRTE

Dej

- 125 g blødt smør
- 125 g sukker
- 1 æg
- 60 g hvedemel (kan erstattes med mandelmel)
- 1 tsk. bagepulver
- 100 g kokosmel

Rabarberfyld

- 350 g rabarberstængler skåret i tynde skiver
- 125 g sukker
- 1 tsk. vaniljesukker

Rabarber, sukker og vaniljesukker blandes sammen i en skål og står og trækker. Pisk smør og sukker sammen til en luftig masse. Pisk nu ægget i. Bland mel, bagepulver og kokosmel sammen og vend det i dejen. Ca. ½ af dejen vendes ud i en smurt tærteform (24 cm). På dejbunden fordeles rabarberstykkerne og ca. ½ af væsken fra skålen. Læg nu resten af dejen på tærtens top og slut af med at hælde resten af væden over, inden tærten skal bages i en 175 g varm ovn i ca. 40 min.





RÅSYLTEDE RABARBER

Er perfekte som drys på sommerens mange grønne salater.
Ca. 8 stængler rabarber snittes i små stykker på ca. ½ cm tykkelse og lægges i et rent sylteglas.

En lage af

- 3 dl vand
- 3 dl rørsukker
- 3 dl æblecidereddike

Varmes op i en gryde til sukkeret er opløst. Den varme lage hældes over rabarberne og trækker et par dage, inden de kan bruges.



NEM RABARBERKOMPOT

Til kødretter, morgenmadskålen eller osten

750 g rabarber renses og skæres i ca. 2 cm lange stykker, som lægges i et ovnfast fad.

250 g sukker tilsættes og vendes rundt.

Læg folie eller låg over fadet og lad dem bage ved 200 grader C i ca. 30 min.

TIPS

Du kan tilsætte vaniljekorn, revet frisk ingefær, citronskal, lidt ros-marin eller en fint skåret kvanstilk til kompotten, inden den sættes i ovnen.



HURTIG GRØD TIL EN VARM FORÅRSDAG

4 personer

- 700 g rabarber skæres i mindre stykker og koges møre under låg med
- ¾ l vand og
- 100 g sukker

Si rabarberstykkerne fra og jævn nu væsken med 1 – 1½ spsk. kartoffelmel rørt ud i lidt vand. Afkøl grøden og servér med lidt fløde.





Vi skal i gang med et helt nyt haveår, hvor vejrguderne forhåbentlig er lidt mindre gavmilde med nedbøren. En våd og kold vinter har sat sine spor, og nu skal vi rette op, så haven i 2018 bliver dejlig at være i. Vi skal møde fire entusiastiske havepar, et sæt dommere og en programvært på det nye TV 2 program "Kamp til Hækken"; og vi glæder os til at lære dem alle bedre at kende og ikke mindst til at følge deres kamp med udfordringerne, som de skal igennem, inden vinderen kan findes.

I dette nummer af Haveglæder kan du også blive inspireret af de mange forskellige georginer, som du kan plante i din sommerhave. Få også tips til, hvordan du relativt nemt kan drive rabarber til tidlig høst og forlænge efteråret ved at plante de nye sorter, som kan dette. Du får fem gode råd til hurtigt at rette op på den triste græsplæne, og så er der hjælp til at få forspiringen til at lykkes.



Scan QR koden og få et stort leksikon over planter til din have. I app'en kan du søge oplysninger om buske, træer, roser, stauder, surbundsplanter, frugt og grøntsager. Søg på farver, højde, modningstid og se, hvor du kan anvende planterne. Du kan også læse

artikler om haveemner, du ønsker uddybet eller se video af diverse gøremål i haven. I havesæsonen vil der løbende være tips til, hvilke aktuelle gøremål du skal udføre i haven. App'en viser dig vej til dit nærmeste havecenter, hvor vi glæder os til at se dig.



Besøg www.haveglæder.dk

videoklip · artikler · inspiration · nyhedsbrev

ISBN 978-87-91659-64-5



9 788791 659645 >